

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ
БІЛІМ ЖӘНЕ ҒЫЛЫМ МИНИСТРЛІГІ
ҒЫЛЫМ КОМИТЕТІ
Ш.Ш.УӘЛИХАНОВ АТЫНДАҒЫ ТАРИХ
ЖӘНЕ ЭТНОЛОГИЯ ИНСТИТУТЫ

«EDU.E-HISTORY.KZ»

ЭЛЕКТРОНДЫҚ ҒЫЛЫМИ ЖУРНАЛЫ

№ 2(10) сәуір-маусым 2017

ISSN 2710-3994

EDU.E-HISTORY.KZ
электрондық ғылыми
журнал

EDU.E-HISTORY.KZ
электронный научный журнал

EDU.E-HISTORY.KZ
electronic scientific journal

Құрылтайшы:

Республикасы Ғылым және жоғары білім министрлігі Ғылым комитеті
Ш.Ш. Уәлиханов атындағы Тарих және этнология институты ШЖҚ РМК

Басредактор

Қабылдинов Зиябек Ермұханұлы

Редакциялық алқа:

Р. Абдуллаев (Өзбекстан), Н. Аблажей (Ресей), Б. Аяған, М. Әбусейітова, С. Әжіғали,
Н. Әлімбай, Б. Байтанаев, Қ. Жұмағұлов, Ғ. Кенжебаев, Б. Көмеков,
Мансура-Хайдар (Үндістан), Р. Масов (Тәжікстан), Ә. Мұқтар, В. Плоских (Қырғызстан),
Ю. Петров (Ресей), О. Смағұлов, Сон Ен Хун (Оңтүстік Корея), Е. Сыдықов,
У. Фиерман (АҚШ), А. Чубарьян (Ресей)

Жауапты редактор:

З. Төленова

Редактор:

Р. Көбеев

Редакцияның мекен-жайы:

050100, Қазақстан Республикасы,

Алматы қ.,

Шевченко көшесі, 28,

Ш.Ш. Уәлиханов атындағы Тарих және этнология институты,

«Edu.e-history.kz»

электрондық ғылыми журналының редакциясы

Телефон: +7(727)272-47-59

E-mail: edu.history@bk.ru

Электрондық мекен-жай: <https://edu.e-history.kz/>

Ғылыми журнал Қазақстан Республикасы Инвестициялар және даму министрлігінің
Байланыс, ақпараттандыру және ақпарат комитетінде 2014 ж. 29 қазанында тіркелген.
Тіркеу нөмірі № 14602-ИА. Жылына 4 рет жарияланады (электронды нұсқада).

Мақалаларды қайта бастырып жариялағанда, микрофильмге және басқа да көшірмелерге
түсіргенде міндетті түрде журналға сілтеме жасау қажет.

Учредитель и издатель:

РГП на ПХВ «Институт истории и этнологии им.Ч.Ч. Валиханова»
Комитета науки Министерства науки и высшего образования Республики Казахстан

Главный редактор

Кабульдинов Зиябек Ермуханович

Редакционная коллегия:

Р. Абдуллаев (Узбекистан), Н. Аблажей (Россия), Б. Аяган, М. Абусейтова, С. Ажигали,
Н. Алимбай, Б. Байтанаев, К. Жумагулов, Г. Кенжебаев, Б. Комеков,
Мансура-Хайдар (Индия), Р. Масов (Таджикистан), А. Муктар, В. Плоских (Кыргызстан),
Ю. Петров (Россия), О. Смагулов, Сон Ён Хун (Южная Корея), Е. Сыдыков,
У. Фиерман (США), А. Чубарьян (Россия)

Ответственный редактор:

З. Толенова

Редактор:

Р. Кубеев

Адрес редакции:

050010, Республика Казахстан,
г. Алматы,
ул. Шевченко, 28.

Институт истории и этнологии имени Ч.Ч. Валиханова,
«Edu.e-history.kz»

Редакция электронного научного журнала

Телефон: +7(727)272-47-59

E-mail: edu.history@bk.ru

Сайт журнала: <https://edu.e-history.kz/>

Научный журнал зарегистрирован в Комитете связи, информатизации и информации
Министерства по инвестициям и развитию Республики Казахстан, свидетельство о регистрации:
№ 14602-ИА от 29.10.2014 г. Публикуется 4 раза в год (в электронном формате).

При повторной публикации статей, съемке на микрофильмах и других копиях необходимо
обязательно ссылаться на журнал.

Founder and publisher:

RSE on REM "Ch.Ch. Valikhanov Institute of History and Ethnology"
of the Committee of Science of the Ministry of Science and Higher Education of the Republic of
Kazakhstan

Editor-in-chief:

Kabuldinov Ziabek Ermukhanovich

Editorial board:

R. Abdullaev (Uzbekistan), N. Ablazhey (Russia), B. Ayagan, M. Abuseyitova, S. Azhigali,
N. Alimbai, B. Baitanaev, K. Zhumagulov, G. Kenzhebaev, B. Komekov,
Mansura-Khaidar (India), R. Masov (Tajikistan), A. Muktar, V. Ploskikh (Kyrgyzstan),
Y. Petrov (Russia), O. Smagulov, Song Yong Hoon (South Korea), E. Sydykov,
W. Fierman (USA) , A. Chubaryan (Russia)

Executive editor:

Z. Tolenova

Editor:

R. Kobeev

Editorial address:

050010, Republic of Kazakhstan,
Almaty,
28 Shevchenko Str.
Ch.Ch. Valikhanov Institute of History and Ethnology,
«Edu.e-history.kz»
Editorial electronic scientific journal
Phone: +7 (727) 261-67-19, +7 (727) 272-47-59
E-mail: edu.history@bk.ru
Journal website: <https://edu.e-history.kz/>

The scientific journal is registered at the Committee for Communications, Informatization and
Information of the Ministry for Investments and Development of the Republic of Kazakhstan, r
egistration certificate:

No. 14602-IIA dated October 29, 2014. The journal is published 4 times a year (in electronic
format).

When re-publishing articles, shooting on microfilm and other copies, it is necessary to refer to the
journal.

FTAXP / МРНТИ / IRSTI 03.20.

ҚЫЗЫЛОРДА ОБЛЫСЫ ЖАЛАҒАШ АУДАНЫНА 1960-ШЫ ЖЫЛДАРЫ ҚОНЫС АУДАРҒАН ОТБАСЫЛАР

Исламбекқызы Ж.

Абай атындағы ҚазҰПУ (Қазақстан, Алматы)Тарихмамандығының 2 курс магистранты
E-mail: zh1305@mail.ru

Аңдатпа. Мақалада Жалағаш ауданына 1960 жылдары қоныс аударған отбасылардың жағдайы баяндалады. Автор бұл мәселені ашу үшін Қызылорда облыстық мемлекеттік мұрағат құжаттарын қолданған. Қоныс аударған отбасыларға мемлекет тарапынан көрсетілген көмек, балаларының мектепке орналасу, тұрғындардың жұмыспен қамтамасыз етілу мәселесі көрсетілген. Жалағаш ауданына көшіп келгендерді қабылдау, аудан көлемінде орналастыру шараларының нәтижесі айқындалған.

Түйін сөздер: Жалағаш ауданы, қоныс аударушылар, мектеп, ауыл өмірі, кеңестік дәуір, Қызылорда облысы.

ПЕРЕСЕЛЕНЦЫ В ДЖАЛАГАШСКИЙ РАЙОН КЫЗЫЛОРДИНСКОЙ ОБЛАСТИ В 1960 ГОДАХ

Исламбекқызы Ж.

КазНПУ имени Абая (Казахстан, Алматы),магистрантка 2 курса по специальности История
E-mail: zh1305@mail.ru

Аннотация. В статье рассматривается вопрос о семьях, которые переселились в Джалагашский район в 1960 годах. Для раскрытия этой проблемы были использованы материалы фонда Государственного архива Кызылординской области. Выявлены проблемы об оказанном государственном помощи, об устройстве детей в школы и обеспечение занятости переселенцев. Приведены результаты мероприятий в рамках приема и устройства переселенцев в Джалагашский район.

Ключевые слова: Джалагашский район, переселенцы, переселение, сельская жизнь, советское время, школа, Кызылординская область.

SETTLERS IN THE DZHALAGASH REGION OF THE KYZYLORDA IN THE 1960TH YEARS

Islambekkyzy Zh.

Abai Kazakh National Pedagogical University, 2th course master specialty of History
E-mail: zh1305@mail.ru

Abstract.The article examines the problem of families moved to the Dzhalagash region in the 1960th years. The funds of State Archive of Kyzylorda region were used for the disclosure.Problems are

revealed about the rendered state aid, about the placement of children in schools and the provision of employment for migrants. The results of activities in the framework of the reception and placement of settlers in the Zhalagash region are presented.

Keywords: Dzhalagash district, immigrants, migration, school, Kyzylorda Region, rural life.

Кіріспе

Кеңестік биліктің 1950 жылы тың және тынайған жерлерді игеру туралы шешім қабылдауы Қазақстанға жоспарлы қоныс аударудың жаңа толқынын туғызды. Әдеттегідей, 1954 жылы тың аймақтарына көшкендерге бірқатар жеңілдіктер берілді. Солардың қатарында, бір мезгілдік төлемақылар төленді, тұрғын үй салуға және ірі қара мал сатып алуға несие берілді, ауыл шаруашылық салықтарынан 3-5 жылға босатылды.

1950-60-шы жылдар Қызылорда облысына да қоныс аударушылар легінің орын алғанын деректер көрсетеді. Негізінен, 1964-1965 жылдары Жалағаш ауданына Белоруссиядан және Қытайдан көшіп келген отбасылар туралы мәліметтер таптық. Қызылорда облыстық мұрағатынан табылған құжаттарда еңбекшілер депутаттарының Жалағаш аудандық кеңесі атқару комитеті төрағасының орынбасары М.Абдрамановтың облыстық кеңес атқару комитетіне Жалағаш аудандық кеңесі атқару комитетіне ауданда қоныс аударушыларды қабылдау, орналастыру және оларға жағдай жасаудың барысы туралы берген ақпараты сақталған. Онда аудандық кеңесі атқару комитеті 1965 жылы 25 қаңтарда қоныс аударушыларды қабылдаудың жоспарын жасап, онда республикааралық 30, облысаралық 25 отбасын қабылдау жайлы қарар қабылдап, оларды ауылдарға орналастырудың шараларын бекіткен.

Ауданда 1964 жылы 8 отбасы, 1965 жылы 28 отбасы, барлығы 36 отбасы көшіп келіп орналастырылған. Жаңа-Талап ауылында 1964 жылы 7, 1965 жылы келгендерден 4, барлығы 11 отбасы тұрды. Олар елді-мекеннің үйлеріне орналасқан, 1 отбасы мемлекеттің жәрдемімен үй салып, 3 отбасыға ауыл әкімшілігі жаңадан үй салдырды. Еңбек ауылдық округінде 1964 жылдан 1, 1965 жылдан 11 отбасы тұрған. Мемлекеттік «ссуданы» пайдаланып 1 отбасы үй салған. Ауылға қоныс аударушылар үшін 6 стандартты үй салынып құрылысы әлі де жүріп жатқандығы айтылған. Он отбасы колхозшылардың үйлеріне орналастырылған. Төрт отбасы маусымды уақытқа сүтін пайдалану үшін кеңшардан 4 сиыр алып пайдаланған. «40 жылдық Қазақстан» ұжымшарында 5 отбасы жұмысқа орналастырылған. Оларға жаңадан каркастан стандартты 5 үй салып берілді. Мемлекеттік «ссудамен» 5 үй 5 сиыр алды.

Аққыр кеңшарында 1965 жылы келгендерден 8 үй бар, олар кеңшардан жаңадан салынған үйлеріне орналасқан, барлығы да жұмыс істейді. Қоныс аударушылар үшін мүмкіндігінше жәрдем беріп тұру мақсатында бірқатар жұмыстар ұйымдастырылған. Оқу жасындағы балалары Жалағаштағы мектеп жанындағы интернатқа орналастырылды.

Аудандық Кеңес атқару комитеті 1965 жылы 25 қаңтарда қоныс аударушыларды орналастыру жоспарын бекіту туралы, 1965 жылы 12 наурызда Жалағаш ауданына Белоруссиядан келгендердің оқу жасындағы балаларын орналастыру туралы, 27 сәуірде Аққыр, Жаңа-Талап кеңшарларында Белоруссиядан келген азаматтарды (қоныс аударушыларды) орналастыру жөнінде мәселелер қаралды [1].

Кесте 1. Белоруссиядан келген орыс сыныптарындағы оқушылардың тізімі [1, 3-6].

Аты-жөні	сыныбы	Мекен-жайы
1964 жыл		
Курлович	2	
Сенадский	2	
Егорова	2	
Егоров	3	
Крюковская	4	
Сергеев Николай	1	

Кармина Жанна	1	Жаңа-талап ауылы
Булыгин Василий	1	
Маринова Люба	1	
Маринова Надя	1	
Маринова Люся	3	
Обхочев Сергей Д	1	
Обхочев Володя	3	
Фамченков Саша	2	
1965 жыл		Аққыр ауылы
Баханович Света	3	
Рыбчинская Рая	4	
Рыбчинская Лида	6	
Баханович Жанна	9	
Мансеева Тамара	9	
Мансеев Андрей	8	
Сергеев Анатолий	6	
Кондратенко Владимир	5	
Рыбчинская Таня	5	
Баханович Гена	8	
Кондратенко	6	
Сергеев Витали П	7	

Бұл кестеден көріп отырғанымыздай, 1964-65 жылдар көшіп келген отбасыларында бастауыш және орта сынып оқушыларының саны басым болып отыр. Осының негізінде, бұл отбасылардың дені жас жанұялар болды деп ойлаймыз. Барлық колхоз, совхоздарға 1965 жылы 20 шілде айында қоныс аударушыларға мал алып беру туралы хат жазылды. Дегенмен қоныс аударушыларды орналастыруда көптеген кемшіліктер орын алған. Жалағаш кеңшарында 13 отбасы бар мүмкіншілікті пайдаланып орналастырылғанына қарамастан 4-5 ай тұрғаннан кейін кетіп қалған. Жаңа-Талап кеңшарынан 4, Аққыр кеңшарынан 3, Еңбек кеңшарынан 2, 40 жылдық Қазақстаннан 7 отбасы өздерінше көшіп кеткен. Ал қалған қоныс аударушылар ұжымшарларға, кеңшарларға түгелдей жұмысқа орналастырылған. [1]

Еңбекшілер депутаттарының аудандық кеңесі атқару комитетінің хатшысы Т. Әлімбетов аудандық кеңесі атқару комитетінің төрағасы С. Аманов жолдасқа 1965 жылдары барлығы 61 отбасы, оның қарамағында 253 отбасы мүшелері болғанын айтады. Бұл отбасыларды ұжымшар, кеңшарларға бөлді.

Кесте 2. 1965 жылы ауданға келген қоныс аударушыларды орналастыру

1965 жыл			
Кеңшар	отбасы	жан саны	жұмыс
1. Жаңаталап	17	66	34
2. Жалағаш	13	62	28
3. Еңбек	10	31	15
4. 40 жылдық Қазақстан	12	42	23
5. Калинин атындағы	-	-	-
6. Аққыр	9	52	18
Барлығы:	61	253	118

Ауданның Аққыр, Жаңаталап, Жалағаш кеңшарларына келген 39 отбасы түгелдей мемлекеттік үйлермен қамтамасыз етілген. Ал Еңбек, 40 жылдық Қазақстан, Калинин атындағы кеңшарларға келген 22 отбасы уақытша ауылдағылардың үйіне орналастырылған.

Еңбек және 40 жылдық Қазақстан ауылы кеңшараралық құрылыс мекемелерімен шартқа отырып, 22 үйге түгелдей жаңадан қаркасты үйлерді салғызған [1, 36-37-б].

Ауданға келген 61 отбасында барлығы 118 жұмыс қолы болды. Олардың арасынан 21 механизатор, 4 жүргізуші, 1 комбайншы, 6 дәнекерлеуші, 3 ұста, 4 слесарь, 2 моторшы, 3

кеңшардағы сепараторда, 1 медбике, ал қалған 60 кісі құрылыс саласында және колхозшылар қатарында жұмысқа орналастырылған. Ал Еңбекте 2 әйел, Аққыр кеңшарында 5 әйел балалары балабақшаға орналастырылмағандықтан жұмысқа қатыса алмаған.

Жалағаш ауданына қоныс тепкен 61 отбасының қарауында мектеп жасында барлығы 41 баласы: оның 17-сі бастауыш сыныптарға, 24 бала 5-6-7-8 сыныптарға берілген. Мұның ішінде 20-сы интернатқа орналастырылып, қалғандары өз үйлерінен қатынап оқыған. Ал мектеп жасына дейінгі 39 бала балабақшаларға орналастырылып, ата-аналарының жұмысқа қатысуына толық жағдайлар жасалған.

Аудан бойынша қоныс аударушыларға үй салып алу үшін және мал сатып алу үшін 1965 жылы мемлекет тарапынан бөлінген ссуда 17600 сомды құрады. Онан Аққыр совхозына мал сатып алу үшін 2700 сом, Еңбек колхозына үй сатып алу үшін 5500 сом ссуда берілді. Енді қалған ссуда 9400 сом. Бұл қалған қаржы қалған қоныс аударушыларға жетпейтіндіктен облыс тарапынан бұл салаға тағы 71100 сом мөлшерде ссуда бөліну керектігі айтылған [1, 4-6].

Сондай-ақ Қазақ КСР Министрлер кеңесінің 1965 жылғы 16 сәуірдегі өкімі бойынша Мемлекеттік банкке 1964-1965 жылдары арнайы органдардың бағыттамасынсыз Орта Азия республикаларынан Қызылорда облысына келгендерге тұрғын үй құрылысына несие беруге рұқсат етті. Несие Еңбекшілер Депутаттары Аудандық кеңесі атқару комитеті ұсынған тізім бойынша берілетін болды [1, 1-6].

1965 жылы 16 сәуірде Аққыр кеңшарының бір топ қоныс аударушыларынан КПП аудандық комитетіне арыз түскен. Онда оларға жағдай жасалмағаны, магазинде түрлі шұжық, консерві, т.б. сондай азық-түлік түрлерінің жоқтығы, айлықтың уақытылы берілмейтіндігі туралы жазған. Бұл арызды ККП аудандық комитетінің хатшысы Н. Сермаханова тексергеннен кейін айлықтары берілген. Сауда жұмысындағы кемшіліктер жөнделген [1, 5-6].

1966 жылы халық шаруашылық жоспарында басқа республикадан көшіп келетін 40 отбасын қабылдауға дайындық жұмыстары іске асырылды.

Кесте 3. Аудан шаруашылықтарына келетін қоныс аударушыларды орналастыру мөлшері [2]

Шаруашылық	Келуге тиісті үй саны	Дайындауға тиісті үй саны
Коммунизм	10	10
Калинин	10	10
Жалағаш	10	10
Жаңадария	10	10

Алайда аталған шаруашылықтар Жалағаш ауданына келушілерді қабылдауға дайын болмады. Атап айтқанда, Жаңадария, Жалағаш кеңшары дайындауға тиісті 10 үйді дайындап, оны толық жөндеуден өткізген. Басқа да шаруашылықтардың қоныс аударушыларды қабылдауға дайындық барысы өте төмен болды. Ауылдарда тиісті үйлерге қажетті тұрғын үй тұрмыстық заттары жетіспеді. Бұл жұмысқа аудандық тұтыну одағы мен аудандық мәдениет бөлімдерінің де дайындығы жеткіліксіз еді. Осыған байланысты Еңбекшілер депутаттары аудандық кеңесі атқару комитеті қарар етті:

1 Ауданның шаруашылығындағы 1966 жылы келетін қоныс аударушыларды қабылдауға дайындық жұмыстарының барысының қанағаттанғысыз дәрежеде жүргізіліп келе жатқандығын ескеріп, кеңшар директорларына ол жұмысты жақсарту;

2. Ауданға келетін қоныс аударушыларды қабылдап, орналастыру үшін дайындалуға тиісті үйлерді 1966 жылдың наурыз айының 15-не дейін толық дайындау;

3. Аудандық оқу бөліміне қоныс аударушылардың оқу жасындағы балаларын толық тізімге алып, оларды дер кезінде оқуға тарту, кейбір ерекшеліктеріне қарай бюджеттік интернатқа орналастыру;

4. Аудандық тұтынушылар одағына уақытылы тұрғын үй, тұрмысқа қажетті және өнеркәсіп тауарларымен, азық-түлік өнімдерімен қамтамасыз ету;

5. Аудандық мәдениет бөліміне қоныс аударушылар арасында мәдени қызметті олардың өздерін қатыстыру арқылы жақсарту, және оларға тұрақты кино көрсетіп отыру;

6. Мемлекеттік банктің аудандық бөлімшесіне мал сатып алуға мемлекеттен ұзақ мерзімге қарыз ақша берумен олардың орындалу барысын қадағалау;

7. Аудандық ауруханаға келген қоныс аударушыларды мұқият медициналық тексеруден өткізіп, талапқа сай медициналық қызмет көрсету;

8. Аудандық байланыс бөлімшесіне қоныс аударушылардың арасында кеңестік баспасөзді кеңінен насихаттап, хат, газет, журналмен тұрақты қамтамасыз ету тапсырылды [1, 6-7-б].

Кесте 4. Коммунизм кеңшарына ҚХР келген отбасылар тізімі [1, 9-б].

Аты-жөні, отбасы басшысы	Адам саны				Қолы
	ересек адамдар	5-10 жас аралығындағы балалар	5 жасқа дейінгі балалар	барлығы	
1. идиров Маджит	10	4	3	17	
2. адыров Машур	3	1	1	5	
3. бдуллин Ахмет	7	4	-	11	
4. үйрекбаев Рысжан	3	3	1	7	
5. ибиженко Петр Иванович	5	4	2	17	
6. улбаев Дастан	6	5	1	12	
7. скаков Шияздан	8	3	5	16	
8. адыров Раим Асанович	9	2	3	14	
9. афизова Мадина Умаровна	6	2	1	9	
Барлығы	57	28	17	102	

Халықтардың Қазақстанға қоныс аударуы республика халқының ұлттық құрылымын қалыптастыруда орасан зор рөл атқарды. Бұрынғы Кеңес Одағының түрлі жерлерінен қоныс аударушылар легі Қазақстан халқының санын көбейтіп, тіпті түпкіргі жерлердің өзінде жергілікті емес халықтар топтарының пайда болуына әкелді. Көшіп келген отбасыларында жастар саны көп болды. Мұның бәрі қазақ қоғамының әлеуметтік-демографиялық және мәдениет өміріне әсер етті. Жаңа тұрғын үйлер салынды. Мәдениет және денсаулық ғимараттары тұрғызылды, ауыл инфрақұрылымы жетілді. Қазақстанға қоныс аударған әрбір отбасы түгелдей осы жерде өзінің екінші отанын, өзінің ешқандай қысымсыз және шектеусіз, толық қанды рухани және әлеуметтік өмірін таба білді.

ӘДЕБИЕТТЕР ТІЗІМІ

1. Қызылорда облыстық мемлекеттік мұрағаты. 541-қ., 1-т., 44-іс, 45-46-п
2. ҚОММ. 671-қ., 1-т., 2-іс, 232-п

МАЗМҰНЫ

Атығаев Н. МОҒҰЛДАРДЫҢ ИСЛАМДЫ ҚАБЫЛДАУЫ (МЫРЗА МҰХАММЕД ХАЙДАРДЫҢ «ТАРИХ-И РАШИДИ» МӘЛІМЕТТЕРІ БОЙЫНША).....	8
Бейсегулова А. ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ ҚАРАШАЙ ЖӘНЕ БАЛҚАР ЭТНОСЫНЫҢ САНЫ МЕН ГЕОГРАФИЯЛЫҚ ОРНАЛАСУЫ.....	16
Бейсенов А. САРЫАРҚА – КӨНЕ МӘДЕНИЕТ ӨЛКЕСІ.....	25
Бейсенов А., Жұмабекова Г., Базарбаева Г. САҚ ДӘУІРІНДЕГІ САРЫАРҚА ТАЙПАЛАРЫНЫҢ КӨРКЕМ МӘДЕНИЕТІ.....	32
Белоус Г.С. О.А. ШКАПСКИЙ ХІХ ҒАСЫРДЫҢ АЯҒЫ МЕН ХХ ҒАСЫРДЫҢ БАСЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ДАЛАСЫНДАҒЫ АГРАРЛЫҚ САЯСАТ ТУРАЛЫ.....	37
Досанова Р.Ш. Н.Ә. НАЗАРБАЕВ «МӘҢГІЛІК ЕЛ» ИДЕЯСЫНЫҢ ГЕНЕРАТОРЫ.....	50
Досанова Р.Ш. ҰЛТТЫҚ ИДЕЯ «МӘҢГІЛІК ЕЛ» ЖӘНЕ ОНЫҢ ИНСТИТУЦИОНАЛДЫҚ РЕФОРМА БОЙЫНША ЖҮЗЕГЕ АСЫРЫЛУЫ.....	56
Есімова Ж.Қ. ТЫҢ ИГЕРУ КЕЗЕҢІНДЕ ҚОС ТІЛ ЖАҒДАЙЫНДАҒЫ ЭТНИКАЛЫҚ ҮДЕРІСТЕР.....	60
Есімова Ж.Қ. АЛҒАШҚЫ ТЫҢ ИГЕРУШІЛЕРДІҢ МӘДЕНИ-ТҰРМЫСТЫҚ ЖАҒДАЙЫ.....	74
Жеңіс Ж., А. Дияб Н. ИРАННЫҢ ҚАЗАҚСТАН МЕН ШЫҒАНАҚ ЕЛДЕРІМЕН ҚАРЫМ-ҚАТЫНАСЫНДАҒЫ РОЛІ.....	85
Жеңіс Ж., М. Атик Султан К. ТӘУЕЛСІЗДІК АЛҒАННАН СОҒҒЫ ИРАННЫҢ ҚАЗАҚСТАНҒА РУХАНИ-МӘДЕНИ ЫҚПАЛЫ ...	91
Иембекова М.О. СИРИЯДАҒЫ ҚАҚТЫҒЫСТЫ РЕТТЕУ БАҒЫТЫНДАҒЫ ДИПЛОМАТИЯ ЖӘНЕ ОҒАН ҚАЗАҚСТАННЫҢ ҚАТЫСЫ.....	97
Исламбекқызы Ж. ҚЫЗЫЛОРДА ОБЛЫСЫ ЖАЛАҒАШ АУДАНЫНА 1960-ШЫ ЖЫЛДАРЫ ҚОНЫС АУДАРҒАН ОТБАСЫЛАР.....	105
Исова Л.Т. ЖАҒАНДАНУ ЖАҒДАЙЫНДАҒЫ ЕУРАЗИЯЛЫҚТЫҢ ГЕОСАЯСИ ӨЛШЕМДЕРІ.....	110
Исова Л.Т. ҚАЗІРГІ ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ҚАТЫНАСТАРДЫҢ ЖАҢА КЕЗЕҢДІК ЖҮЙЕСІ ҚАРСАҢЫНДАҒЫ СОЛТҮСТІК АФРИКА МЕН ТАЯУ ШЫҒЫС МЕМЛЕКЕТТЕРІ.....	119
Исова Л.Т. СЫРТҚЫ САЯСАТТАҒЫ ҚАЗАҚ-МОҢҒОЛ ҚАТЫНАСТАРЫНЫҢ БАСЫМ-БАҒЫТТАРЫ.....	127
Калемшариев Е. «МОҢҒОЛ ҚҰПИЯ ШЕЖІРЕСІ» ЖАЗЫЛҒАН УАҚЫТЫ ЖАЙЛЫ ҒАЛЫМДАРДЫҢ ПІКІР ТАЛАСТАРЫ.....	136
Камалов А.К., Сауданбекова Ш.Т. ҚАЗАҚТАР МЕН ЖАПОНДАРДЫҢ ҰЛТТЫҚ ДҮНИЕТАНЫМЫНДАҒЫ ЫРЫМ-ТИЫМ, РӘМІЗДЕР, СЕМИОТИКАЛЫҚ ТАЛДАУ.....	141
Картаева Т.Е. ТАРИХИ ЗЕРТТЕУЛЕРДЕГІ ФОТОДЕРЕКТЕРДІҢ ТАРИХИ-МӘДЕНИ МАҢЫЗДЫЛЫҒЫ.....	146

Қилыбаева П.Қ. ОРТАЛЫҚ АЗИЯДАҒЫ ҚАЗІРГІ МӘДЕНИЕТАРАЛЫҚ БАЙЛАНЫСТАРДЫҢ ДАМУЫ.....	155
Қилыбаева П.Қ., Нұрсұлтанова Л.Н. ОРТАЛЫҚ АЗИЯ АЙМАҒЫНДАҒЫ СУ МӘСЕЛЕСІ: САЯСИ-ЭКОНОМИКАЛЫҚ АСПЕКТІЛЕРІ...	163
Күзембаева Ә.Б., Байкушикова Г.С. ИЗРАИЛЬДІК ЛОББИЗМНІҢ АҚШ-ТЫҢ СЫРТҚЫ САЯСИ БАҒЫТЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУДАҒЫ ЫҚПАЛЫ ЖӨНІНДЕ.....	172
Күзембай С.А. АБЫЛАЙ ХАН – ҚАЗАҚ ХАЛҚЫНЫҢ АЗАТТЫҒЫНЫҢ СИМВОЛЫ («МӘҢГІЛІК ЕЛ» ҰЛТТЫҚ ИДЕЯСЫ МӘСЕЛЕСІ АЯСЫНДА).....	178
Құрманбаева Қ.С. САЯСИ ҚУҒЫН-СҮРГІНГЕ ҰШЫРАҒАНДАРДЫҢ АРЫЗ-ШАҒЫМДАРЫ ТАРИХИ ДЕРЕК РЕТІНДЕ (XX ғ. 20-30 жж.).....	185
Мақашева К.Н., Сейдахметова А.А. ОҢТҮСТІК АФРИКА РЕСПУБЛИКАСЫНДАҒЫ АПАРТЕИД ЖАҒДАЙЫНДАҒЫ САЯСАТ МӘСЕЛЕСІ ЖӨНІНДЕ.....	190
Мақашева К.Н. ҚАЗАҚСТАН-ФРАНЦИЯ: ХХІ ҒАСЫРДАҒЫ СТРАТЕГИЯЛЫҚ СЕРІКТЕСТІК ЖӨНІНДЕГІ МӘСЕЛЕДЕ.....	200
Мейрманова Г.А., Жандыбаева С.С. ДАЛАЛЫҚ ЭТНОГРАФИЯНЫҢ ӨЗЕКТІ МӘСЕЛЕЛЕРІ.....	209
Мурзаходжаев Қ.М. ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ ЖӘДИДТІК ҚОЗҒАЛЫСТЫҢ ТАРИХНАМАСЫ.....	217
Нұрғазықызы Д. ЗИЯТ ШӘКӘРІМҰЛЫНЫҢ ТҰЛҒАЛЫҚ КЕЛБЕТІНІҢ ҚАЛЫПТАСУЫНА ЫҚПАЛ ЕТКЕН ФАКТОРЛАР.....	226
Рахимова А.А. СЕМЕЙ ҚЫЗДАР ПРОГИМНАЗИЯ МЕН ГИМНАЗИЯСЫНЫҢ ТАРИХЫНАН (1856-1917ж.ж.).....	235
Серікқызы А. ХІХ-ХХ ҒАСЫРДАҒЫ ҚАЗАҚ ЗИЯЛЫЛАРЫНЫҢ ҒЫЛЫМИ ЖӘНЕ МӘДЕНИ-АҒАРТУШЫЛЫҚ ҚЫЗМЕТІ	247
Хайрулдаева А. ХІХ ҒАСЫРДЫҢ БІРІНШІ ЖАРТЫСЫНДАҒЫ ҚАЗАҚТАРДЫҢ ХИУА ЖӘНЕ ҚОҚАН ХАНДЫҚТАРЫМЕН ҚАРЫМ-ҚАТЫНАСТАРЫ ТУРАЛЫ ЖЫРАУЛАР ШЫҒАРМАШЫЛЫҒЫНДА.....	253
Хорват В. ОРТАЛЫҚ АЗИЯНЫҢ АРЖАН ТИПТЕС ҚОРҒАНДАРЫН ЗЕРТТЕУ МӘСЕЛЕЛЕРІ.....	260
Шалагин А.В. IV-XII ҒАСЫРЛАРДА ОРТАЛЫҚ АЗИЯ МЕН ҚАЗАҚСТАНДА ХРИСТИАНДЫҚТЫҢ ЕНУІ ТУРАЛЫ ТАРИХИ КӨЗДЕРІ (КЕЙІНГІ АНТИКАЛЫҚ КЕЗЕҢ, ОРТАҒАСЫРЛАР).....	271

СОДЕРЖАНИЕ

Атыгаев Н. ИСЛАМИЗАЦИЯ МОГУЛОВ (ПО СВЕДЕНИЯМ «ТАРИХ-И РАШИДИ»МИРЗА МУХАММАД ХАЙДАРА).....	8
Бейсегулова А. ЧИСЛЕННОСТЬ И ГЕОГРАФИЧЕСКОЕ ПОЛОЖЕНИЕ КАРАЧАЕВСКОГО И БАЛКАРСКОГО ЭТНОСА В КАЗАХСТАНЕ.....	16
Бейсенов А. САРЫАРҚА – КӨНЕ МӘДЕНИЕТ ӨЛКЕСІ.....	25
Бейсенов А., Джумабекова Г., Базарбаева Г. ХУДОЖЕСТВЕННАЯ КУЛЬТУРА НАСЕЛЕНИЯ САРЫАРКИ В ЭПОХУ САКОВ.....	32
Белоус Г.С. О.А. ШКАПСКИЙ ОБ АГРАРНОЙ ПОЛИТИКЕ В КАЗАХСКОЙ СТЕПИ В КОНЦЕ XIX – НАЧАЛЕ XX ВВ.....	37
Досанова Р.Ш. Н.А. НАЗАРБАЕВ ГЕНЕРАТОР ИДЕИ «МӘНГІЛІК ЕЛ».....	50
Досанова Р.Ш. НАЦИОНАЛЬНАЯ ИДЕЯ "МӘНГІЛІК ЕЛ" И ЕЕ РЕАЛИЗАЦИЯ ПО ИНСТИТУЦИОНАЛЬНОЙ РЕФОРМЕ.....	56
Есимова Ж.К. ЭТНОЯЗЫКОВЫЕ ПРОЦЕССЫ В УСЛОВИЯХ ДВУЯЗЫЧИЯ В ПЕРИОД ЦЕЛИНЫ.....	60
Есимова Ж.К. КУЛЬТУРНО-БЫТОВЫЕ УСЛОВИЯ ЖИЗНИ ПЕРВОЦЕЛИННИКОВ.....	74
Женис Ж., А. Дияб Н. РОЛЬ ИРАНА В ОТНОШЕНИЯХ КАЗАХСТАНА СО СТРАНАМИ ЗАЛИВА: ИСТОРИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ.....	85
Женис Ж., М. Атик Султан К. ДУХОВНО-КУЛЬТУРНЫЕ ВЛИЯНИЕ ИРАНА В КАЗАХСТАН ПОСЛЕ НЕЗАВИСИМОСТИ.....	91
Иембекова М.О. ДИПЛОМАТИЧЕСКОЕ УРЕГУЛИРОВАНИЕ КОНФЛИКТА В СИРИИ И УЧАСТИЕ В НЕМ КАЗАХСТАНА.....	97
Исламбеккызы Ж. ПЕРЕСЕЛЕНЦЫ В ДЖАЛАГАШСКИЙ РАЙОН КЫЗЫЛОРДИНСКОЙ ОБЛАСТИ В 1960 ГОДАХ.....	105
Исова Л.Т. ГЕОПОЛИТИЧЕСКИЕ ИЗМЕРЕНИЯ ЕВРАЗИЙСТВА В УСЛОВИЯХ ГЛОБАЛИЗАЦИИ.....	110
Исова Л.Т. ГОСУДАРСТВА СЕВЕРНОЙ АФРИКИ И БЛИЖНЕГО ВОСТОКА НАКАНУНЕ НОВОЙ ПЕРИОДИЧЕСКОЙ СИСТЕМЫ СОВРЕМЕННЫХ МЕЖДУНАРОДНЫХ ОТНОШЕНИЙ.....	119
Исова Л.Т. СЫРТҚЫ САЯСАТТАҒЫ ҚАЗАҚ-МОНҒОЛ ҚАТЫНАСТАРЫНЫҢ БАСЫМ-БАҒЫТТАРЫ.....	127
Калемшариев Е. ТЕОРИИ УЧЁНЫХ О ВРЕМЕНИ СОСЛОВИЯ «СОКРОВЕННОГО СКАЗАНИЯ МОНГОЛОВ».....	136
Камалов А.К., Сауданбекова Ш.Т. СУЕВЕРИЯ И ОБЫЧАЙ В НАЦИОНАЛЬНОМ МИРОВОЗРЕНИИ КАЗАХОВ И ЯПОНЦЕВ. СЕМИОТИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ.....	141
Картаева Т.Е. ИСТОРИКО-КУЛЬТУРНОЕ ЗНАЧЕНИЯ ФОТОИСТОЧНИКОВ В ИСТОРИЧЕСКОМ ИССЛЕДОВАНИИ.....	146
Килыбаева П.К. МЕЖКУЛЬТУРНОЕ РАЗВИТИЕ В ЦЕНТРАЛЬНОЙ АЗИИ НА СОВРЕМЕННОМ ЭТАПЕ.....	155

Килыбаева П.К., Нурсултанова Л.Н. ПРОБЛЕМА ВОДНЫХ РЕСУРСОВ В РЕГИОНЕ ЦЕНТРАЛЬНОЙ АЗИИ: СОЦИАЛЬНО- ЭКОНОМИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ.....	163
Кузембаева А.Б., Байкушикова Г.С. К ВОПРОСУ О ВЛИЯНИИ ИЗРАИЛЬСКОГО ЛОББИ В ФОРМИРОВАНИИ ВНЕШНЕПОЛИТИЧЕСКОГО КУРСА США.....	172
Кузембай С.А. АБЛАЙ ХАН – СИМВОЛ СВОБОДЫ КАЗАХСКОГО НАРОДА (К ПРОБЛЕМЕ НАЦИОНАЛЬНОЙ ИДЕИ «МӘҢГІЛІК ЕЛ»).....	178
Курманбаева К.С. ЖАЛОБЫ-ЗАЯВЛЕНИЯ ПОЛИТИЧЕСКИХ РЕПРЕССИЙ КАК ИСТОРИЧЕСКИЙ ИСТОЧНИК (20-30- ЕГ. XX В.).....	185
Макашева К.Н., Сейдахметова А.А. К ВОПРОСУ ПОЛИТИКИ ЮЖНО-АФРИКАНСКОЙ РЕСПУБЛИКИ В УСЛОВИЯХ АПАРТЕИДА...	190
Макашева К.Н. КАЗАХСТАН-ФРАНЦИЯ: К ВОПРОСУ О СТРАТЕГИЧЕСКОМ ПАРТНЕРСТВЕ В XXI ВЕКЕ.....	200
Мейрманова Г.А., Жандыбаева С.С. АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ ПОЛЕВОЙ ЭТНОГРАФИИ.....	209
Мурзаходжаев К.М. ИСТОРИОГРАФИЯ ДЖАДИДСКОГО ДВИЖЕНИЯ В КАЗАХСТАНЕ.....	217
Нургазы Д. ФАКТОРЫ, ПОВЛИЯВШИЕ НА ФОРМИРОВАНИЕ ЛИЧНОСТИ ЗИЯТА ШАКАРИМУЛЫ.....	226
Рахимова А.А. ИЗ ИСТОРИИ СЕМИПАЛАТИНСКОЙ ЖЕНСКАЯ ПРОГИМНАЗИИ И ГИМНАЗИИ (1856 – 1917 ГГ.).....	235
Сериккызы А. НАУЧНАЯ И КУЛЬТУРНО-ПРОСВЕТИТЕЛЬСКАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ КАЗАХСКОЙ ИНТЕЛЛИГЕНЦИИ XIX-XX ВЕКА.....	247
Хайрулдаева А. ОТНОШЕНИЯ КАЗАХОВ С ХИВИНСКИМ И КОКАНДСКИМ ХАНСТВАМИ В ПЕРВОЙ ПОЛОВИНЕ XIX ВЕКА В ТВОРЧЕСТВЕ ЖЫРАУ.....	253
Хорват В. ВОПРОСЫ ИССЛЕДОВАНИЯ КУРГАНОВ АРЖАНСКОГО ТИПА ЦЕНТРАЛЬНОЙ АЗИИ.....	260
Шалагин А.В. ИСТОРИЧЕСКИЕ ИСТОЧНИКИ ПО ВОПРОСУ ПРОНИКНОВЕНИЯ ХРИСТИАНСТВА В ЦЕНТРАЛЬНУЮ АЗИЮ И В КАЗАХСТАН В IV-XII ВЕКАХ (ПОЗДНЯЯ АНТИКА, СРЕДНИЕ ВЕКА).....	271

CONTENTS

Atygaev N. THE ISLAMIZATION OF MOGHULS (ACCORDING TO MIRZA MUHAMMAD HAIDAR'S «TARIKH-I RASHIDI»)	8
Beysegulova A. NUMBER AND GEOGRAPHICAL LOCATION OF KARACHAY AND BALKAR ETHNIC GROUPS IN KAZAKHSTAN	16
Beisenov A. SARYARKA - LAND OF ANCIENT CULTURE	25
Beisenov A., Jumabekova G., Bazarbayeva G. THE ART OF THE SARYARKA IN THE SAKA EPOCH	32
Belous G.S. O.A. SHKAPSKY ABOUT AGRARIAN POLICY IN THE KAZAKH STEPPE AT THE END OF XIX – THE BEGINNING OF THE XXTH CENTURIES	37
Dosanova Sh.R. N.A. NAZARBAYEV GENERATOR OF THE IDEA "MANGILIK EL"	50
Dosanova Sh.R. THE NATIONAL IDEA "MANGILIK EL" AND ITS IMPLEMENTATION ON INSTITUTIONAL REFORM	56
Esimova K.Zh. ETHNO-LINGUISTIC PROCESSES IN THE CONDITIONS OF BILING IN THE PERIOD OF GOALINE	60
Esimova K.Zh. CULTURAL-CONDITIONAL CONDITIONS OF LIFE OF THE FIRST CHERRES	74
Zhengis Zh., A. Dyab N. THE ROLE OF IRAN IN RELATIONS BETWEEN KAZAKHSTAN AND THE GULF COUNTRIES: HISTORICAL ANALYSIS	85
Zhengis Zh., M. Atik Sultan K. SPIRITUAL-CULTURAL INFLUENCE OF IRAN TO KAZAKHSTAN AFTER PURCHASING INDEPENDENCE	91
Iembekova M.O. DIPLOMATIC SETTLEMENT OF THE CONFLICT IN SYRIA AND THE PARTICIPATION OF KAZAKHSTAN	97
Islambekkyzy Zh. SETTLERS IN THE DZHALAGASH REGION OF THE KYZYLORDA IN THE 1960TH YEARS	105
Issova T.L. GEOPOLITICAL MEASUREMENTS OF EURASIANS' IN THE CONDITIONS OF GLOBALIZATION	110
Issova T.L. THE STATES OF NORTH AFRICA AND THE MIDDLE EAST ON THE EVE OF NEW PERIODIC SYSTEM OF THE MODERN INTERNATIONAL RELATIONS	119
Issova T.L. PRIORITY THE DIRECTIONS OF THE KAZAKH-MONGOLIAN RELATIONS IN FOREIGN POLICY	127
Kalemshariv Y. SCIENTISTS THEORIES ON THE TIME OF COMPOSITION OF THE "SECRET HISTORY OF MONGOLS"	136
Kamalov A.K., Saudanbekov Sh.T. THE RITUAL CULTURE OF KAZAKH AND JAPANESE IN NATIONAL WORLDVIEWS. SEMIOTIC ANALYZE	141

Kartaeva E.T. HISTORICAL AND CULTURAL SIGNIFICANCE OF PHOTOGRAPHIC SOURCES IN HISTORICAL RESEARCH.....	146
Kilybaeva P.K. INTERCULTURAL DEVELOPMENT IN CENTRAL ASIA AT THE PRESENT STAGE.....	155
Kilybaeva P.K., Nursultanova L.N. THE PROBLEM OF WATER RESOURCES IN CENTRAL ASIAN REGION: SOCIO-ECONOMIC ASPECTS.....	163
Kuzembayeva B.A., Baikushikova S.G. INFLUENCE OF THE ISRAEL LOBBY IN SHAPING US FOREIGN POLICY.....	172
Kuzembay S.A. ABLAI KHAN - A SYMBOL OF FREEDOM OF THE KAZAKH PEOPLE(TO THE PROBLEM OF NATIONAL IDEA "MANGILIK EL").....	178
Kurmanbayeva S.K. COMPLAINTS-APPLICATIONS OF POLITICAL REPRESSION AS A HISTORICAL SOURCE(20-30YEARS OF XXCENTURY).....	185
Makasheva N.K., Seidakhmetova A.A. TO THE QUESTION OF THE POLICY OF THE SOUTH AFRICAN REPUBLIC IN THE CONDITIONS OF APARTHEID.....	190
Makasheva N.K. KAZAKHSTAN-FRANCE: TO A QUESTION OF STRATEGIC PARTNERSHIP IN XXI A CENTURY.....	200
Meirmanova A.G., Zhandibaeva S.S. RELEVANCE AGAINST CYBERCRIME.....	209
Murzakhodzhayev M.K. HISTORIOGRAPHY OF THE JADID'S MOVEMENT IN KAZAKHSTAN.....	217
Nurgazy D. THE FACTORS THAT AFFECTED THE FORMATION OF ZIYAT SHAKARIMULY'S PERSONALITY.....	226
Rakhimova A.A. FROM THE HISTORY OF THE SEMIPALATINSK FEMALE PROGYMNASIUM AND GYMNASIUM (1856 – 1917).....	235
Serikqyzy A. SCIENTIFIC AND CULTURAL AND EDUCATIONAL ACTIVITIES OF THE KAZAKH INTELLECTUALS OF THE XIX-XX CENTURY.....	247
Khairuldaeva A. RELATIONS OF THE KAZAKHS WITH THE KHIVA AND KOKAND KHANATES IN THE FIRST HALF OF THE XIX CENTURY IN THE ART OF ZHYRAU.....	253
Horvath V. PROBLEMS OF THE RESEARCH OF THE KURGANS OF ARZHAN-TYPE OF CENTRAL ASIA.....	260
Shalagin A.B. HISTORICAL SOURCES ON THE PENETRATION OF CHRISTIANITY INTO CENTRAL ASIA AND KAZAKHSTAN IN THE IV-XII CENTURIES(LATE ANTIQUITY, MIDDLE AGES).....	271

EDU.E-HISTORY.KZ

Электрондық ғылыми журналы
2017. 2(10)

Бас редактор: Қабылдинов З.Е.

Компьютерде беттеген: Зикирбаева В.С.

Жарияланған күні: 30.06.2017.

Пішімі 70x100/16. Баспа табағы 26,6.

Құрылтайшысы және баспагері:

Қазақстан Республикасы Ғылым және жоғары білім министрлігі Ғылым комитеті

Ш.Ш. Уәлиханов атындағы Тарих және этнология институты ШЖҚ РМК

Редакция мен баспаның мекен-жайы:

050010, Қазақстан Республикасы, Алматы қ., Шевченко көш., 28-үй

ҚР ҒЖБМ ҒК Ш.Ш. Уәлиханов атындағы Тарих және этнология институты ШЖҚ РМК

Тел.: +7 (727) 261-67-19, +7 (727) 272-47-59

E-mail: edu.history@bk.ru.

Журнал сайты: <https://edu.e-history.kz>

Ш.Ш. Уәлиханов ат. ТжЭИ басылған:

050010 Қазақстан Республикасы, Алматы қ., Шевченко көш., 28-үй